

Tadeusz Sporek*

Powiązania gospodarcze między Stanami Zjednoczonymi Ameryki i Unią Europejską w latach 2006–2016

**Economic Relations Between the United States of America
and the European Union in the 2006–2016 Period**

Abstract

European Union is one of the United States of America's most important economic partners. The article aims to analyze the causes, value and directions of the trade policy as well as direct foreign investments of the USA. The USA had several reasons to invest abroad that changed over time. These included: the strong appreciation of the high rate of growth of real wages, the Chinese trade surplus, which put pressure on foreign partners to reduce exports and undertake the production in their countries, the abundance of capital in the domestic market, the low level of real interest rates and finally the search for less expensive direct investment in the USA. The value of trade between these entities began to grow rapidly in 2007, and the trend continues today. The peak occurred in 2015, when the annual value of the stream exceeded 300 billion dollars.

Key words: United States, Trade, Foreign Direct Investment, European Union

Słowa kluczowe: Stany Zjednoczone Ameryki, wymiana handlowa, Bezpośrednie Inwestycje Zagraniczne, Unia Europejska

Wprowadzenie

Powiązania i stosunki gospodarcze USA z krajami europejskimi stały się zauważalne i szczególnie ważne w drugiej połowie XX w. W tym okresie najważniejszym zadaniem było zapewnienie bezpieczeństwa międzynaro-

---

* Prof. dr hab. **Tadeusz Sporek** – kierownik Katedry Międzynarodowych Stosunków Ekonomicznych Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, e-mail: tadeusz.sporek@ue.katowice.pl

dowego. Ważnym podmiotem w tym kontekście były Stany Zjednoczone, które dysponowały najbardziej rozwiniętym potencjałem gospodarczym i militarnym w skali całego świata.

USA wyszły zwycięsko z II wojny światowej. Produkcja była na wysokim poziomie, a perspektywa dalszego rozwoju gospodarczego była korzystna. Stany Zjednoczone, będąc najlepiej prosperującym państwem w tamtym okresie, podjęły decyzję o konieczności udzielenia pomocy finansowej Europie. Koniunktura państw europejskich w połowie XX w. była w rozpadzie. USA zaproponowały realizację Planu Marshalla, dzięki któremu państwa Europy Zachodniej mogły odbudować swoją infrastrukturę i w niedługim czasie dokonać procesu integracji gospodarczej. USA to państwo o atrakcyjnym położeniu i strukturze geograficznej. Przez terytorium kraju przebiega wiele dróg tranzytowych, co ułatwia wymianę handlową prowadzoną wewnątrz państwa. Dysponują istotnym potencjałem nie tylko gospodarczym, ale także zbrojeniowym. Rząd przeznaczają ogromne środki finansowe na rozwój i unowocześnienie armii. Problem stanowi dług publiczny USA, który w 2015 r. wyniósł 104,17% w stosunku do PKB. Bazując na prognozach gospodarczych, zadłużenie USA będzie się utrzymywać na wysokim poziomie, co stanowi niebezpieczeństwo dla amerykańskiej gospodarki. Stany Zjednoczone duże środki finansowe przeznaczają na sektor badań i rozwoju. Państwo podkreśla ważność rozwoju nowych technologii, które podnoszą konkurencyjność kraju oraz wspomagają funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Pod względem swobody gospodarczej USA są określane mianem gospodarki liberalnej. Otwartość gospodarczą Stanów Zjednoczonych szczególnie mocno widać na płaszczyznach wolności prowadzenia działalności gospodarczej oraz swobody rynku pracy. Do największych problemów USA pod względem otwartości gospodarczej należą budżet państwa oraz wydatki rządowe.

Najważniejszymi obszarami współpracy międzynarodowej pozostaje nadal wzajemna wymiana handlowa i przepływy kapitału w skali globalnej. USA należą do czołówki eksporterów oraz importerów towarów i usług na świecie. USA są jednak zmuszone do poszukiwania i pozyskania nowych rynków zbytu na swoje towary i usługi w związku ze wzrostem znaczenia gospodarki chińskiej oraz działań podejmowanych przez grupę BRICS. Kraje grupy BRICS pod przewodnictwem Chin dążą do wypracowania nie tylko strefy pozbawionej barier handlowych, ale także do stworzenia własnego systemu instytucji finansowych, który będzie konkurencyjny w stosunku do istniejących od kilkudziesięciu lat Banku Światowego oraz Międzynarodowego Funduszu Walutowego.

Stany Zjednoczone prowadzą intensywną wymianę handlową. Do głównych partnerów handlowych USA pod względem eksportu należą: Kanada, Meksyk, Chiny, Japonia oraz Unia Europejska, w której najważniejszym podmiotem dla Amerykanów byli i pozostaną Niemcy¹.

Wyzwaniem dla całego świata jest prezydentura wybranego w 2016 r. Donalda Trumpa. Obecny prezydent odchodzi od polityki handlowej prowadzonej przez swojego poprzednika – Baracka Obamę. Wcześniej wynegocjowane umowy o wolnym handlu: TPP oraz TTIP nie są w opinii obecnego prezydenta korzystne dla USA. Ponadto bardzo istotny aspekt redukcji zanieczyszczeń związany z bezpieczeństwem energetycznym jest odrzucany przez obecną administrację.

Wielkość współzależności, jakie funkcjonują w stosunkach międzynarodowych między państwami oraz organizacjami wymusza współdziałanie w różnych obszarach. Stany Zjednoczone pod względem potencjału gospodarczego należą do głównych decydentów przyszłej struktury wzajemnych relacji gospodarczych zarówno na płaszczyźnie obrotów towarowych, jak i zagranicznych inwestycji bezpośrednich w skali globalnej.

Celem niniejszego artykułu jest ocena stosunków handlowych USA z najważniejszymi partnerami współczesnego świata. Ponadto przepływ kapitału w formie zagranicznych inwestycji bezpośrednich spełnia w dobie globalizacji współczesnego świata promocyjną rolę wobec całokształtu zagranicznych stosunków gospodarczych, co wynika z przykładu i analizy USA, krajów UE, Chin i najważniejszych gospodarek w aspekcie regionalnym i branżowym.

Zmiana polityki handlowej USA pod przewodnictwem administracji Donalda Trumpa

Stany Zjednoczone są uznawane za jedno z najważniejszych państw świata. Wynika to z silnej pozycji gospodarczej oraz militarnej USA. W związku z tym jedną z kluczowych kwestii były wybory prezydenckie, które śledził cały świat. Wybór nowego przedstawiciela interesów USA był bardzo istotny szczególnie z punktu widzenia prowadzonej w przeszłości polityki gospodarczej i obronnej. Stany Zjednoczone są państwem liczącym się w międzynarodowych stosunkach gospodarczych oraz w kluczowych sprawach międzynarodowych, do których zalicza się m.in. konflikt na Bliskim Wschodzie oraz kształt polityki handlowej dotyczący tzw. protekcjonizmu państwowego.

---

¹ S. Theil, *Berlins Balancing Act*, „Foreign Affairs”, no. 5, September/October 2017, s. 9–15.

W 2016 r. społeczeństwo amerykańskie dokonało wyboru, który wciąż budzi wiele kontrowersji. Obecny prezydent USA Donald Trump nie ma doświadczenia w pełnieniu ról publicznych, dlatego przez wielu jest krytykowany. Powstają obawy o przyszłą politykę handlową USA w związku z wizją nowej Ameryki zaprezentowanej w programie wyborczym.

Dotychczasowe administracje rządowej USA na czele z prezydentami dążyły do otwartości Ameryki na rynki międzynarodowe. Liberalizacja gospodarcza pogłębia się. Interes Stanów Zjednoczonych był bezpośrednio powiązany z gospodarką amerykańską, co wiązało sprawy wewnętrzne USA z interesem krajów współpracujących w aspekcie regionalnym i globalnym gospodarki amerykańskiej².

W 2017 r., kiedy na czele administracji stanął Donald Trump, powstały obawy związane z możliwym odejściem USA od dotychczasowej współpracy międzynarodowej. Podkreśla się przede wszystkim nawiązanie do protekcjonizmu państwowego, zgodnie z zasadą „America First”. Oznacza to, iż działania podejmowane przez administrację Trumpa będą się odnosiły przede wszystkim do interesu Stanów Zjednoczonych. Jeżeli umowy handlowe bądź inne traktaty i porozumienia nie będą wpływać na wyraźnie osiągnięte korzyści przez USA, nie będą brane pod uwagę³. Jak zapowiedział prezydent Trump, Stany Zjednoczone są gotowe wycofać się z umów, których postanowienia w opinii nowej administracji nie były korzystne dla kraju.

W swoich założeniach wyborczych Donald Trump podkreślił znaczenie kilku założeń⁴:

- intensyfikacja protekcjonizmu państwowego, której głównym wyznacznikiem będzie wzrost ceł na towary z importu;
- wzrost wydatków na infrastrukturę krajową przy jednoczesnym wzroście stóp procentowych. Wskazuje się, że budowa nowych dróg oraz mostów w USA jest szansą dla zagranicznych firm, szczególnie przedsiębiorstw niemieckich. Ekspansja fiskalna ma doprowadzić do obniżenia podatków;
- odejście od sztywnych regulacji emisji szkodliwych substancji do otoczenia.

Donald Trump jest przeciwnikiem niektórych umów o wolnym handlu. Stoi na stanowisku, że nie wszystkie umowy liberalizujące handel między-

---

² A.S. Posen, *The Post-American World Economy*, „Foreign Affairs”, no. 2, March/April 2018, s. 28–38.

³ J. Kiwerska, *Donald Trump i co dalej?*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego”, nr 277/2017, s. 4.

⁴ S. Półciennik, *Zapowiedzi polityki gospodarczej Donalda Trumpa – konsekwencje dla Niemiec*, „Biuletyn PISM”, nr 90(1440), 15.12.2016, s. 1–2.

narodowy są korzystne w wystarczającym stopniu dla Stanów Zjednoczonych. Podczas kampanii wyborczej stanowczo podkreślał swój pogląd o konieczności odrzucenia Porozumienia Transpacyficznego. Oznacza to, że jego polityka w stosunku do krajów z kontynentu Azji i Pacyfiku nie będzie tak intensywna, jaka była za czasów administracji Baracka Obamy. Umowa transatlantyckiego porozumienia handlowego, która reguluje stosunki handlowe między Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską, nie została wyraźnie odrzucona przez prezydenta Trumpa. Jednak zagrożeniem dla Europy pozostaje polityka ograniczeń emisyjnych, kwestionowana przez USA⁵.

Umowa partnerstwa transpacyficznego TPP – założenia i znaczenie dla handlu Stanów Zjednoczonych

Wstępna akceptacja Umowy transpacyficznej (*Trans-Pacific Partnership Agreement*, TPP) nastąpiła w 2015 r. Rozmowy dotyczące TPP były prowadzone przez przedstawicieli z 12 krajów: Singapuru, Nowej Zelandii, Chile i Brunei, Stanów Zjednoczonych, Australii, Peru i Wietnamu, Malezji, Meksyku, Kanady i Japonii. Umowa stanowi przeciwwagę dla potęgującego się znaczenia Chin w wymianie handlowej świata. TPP była głównym punktem negocjacji handlowych prowadzonych przez administrację prezydenta Baracka Obamy. Natomiast nie znalazła akceptacji u prezydenta Donalda Trumpa. Od początku trwania kampanii wyborczej w USA zastanawiano się, jak wynik wyborów prezydenckich wpłynie na negocjowaną od 2005 r. umowę, która w swoich założeniach miała przynieść największą korzyść Japonii oraz USA⁶.

Umowa TPP miała stać się największym porozumieniem w dziedzinie wolnego handlu od czasu powstania Światowej Organizacji Handlu. Do ogólnych założeń TPP zaliczono⁷:

- integrację w zakresie łańcucha dostaw i rozwoju produkcji w krajach partnerskich, co pozwoli na podniesienie standardu życia społeczeństwa, zwiększenie miejsc pracy oraz otwartość rynku krajowego dla nowych inwestycji;
- wyznaczenie nowych wyzwań w zakresie handlu. Celem jest promowanie innowacyjnych rozwiązań, produktywności i nowej jakości konkurencji. Podkreślenie istoty gospodarki cyfrowej we

---

⁵ M. Wąsiński, *Polityka zagraniczna w kampanii wyborczej Donalda Trumpa*, „Biuletyn PISM”, nr 38(1388), 16 czerwca 2016.

⁶ M. Wąsiński, *Europa pozostawiona w tyle: Partnerstwo Transpacyficzne i jego znaczenia dla UE*, „Biuletyn PISM”, nr 89(1326), 19.10.2015, s. 1.

⁷ https://www.mfat.govt.nz/assets/_securedfiles/Trans-Pacific-Partnership/TPP12-summary-of-the-Agreement.pdf (dostęp 27.05.2017).

współczesnym świecie i roli przedsiębiorstw państwowych w ekonomii świata.

- nowe założenia w handlu, pozwalające na udział w wymianie handlowej wszystkich przedsiębiorstw, niezależnie od formy prowadzonej działalności oraz wielkości spółki. Dążenie do wspierania małych i średnich biznesów, aby ostatecznie każdy mógł czerpać korzyści wynikające z przyjętych postanowień.

Umowa miała być platformą integracji transpacyficznej. TPP wiąże się z całkowitym odejściem od funkcjonowania ceł i barier pozataryfowych. Współpraca handlowa w tym zakresie objęłaby także płaszczyznę ochrony własności intelektualnej oraz pracowników. Skutki ratyfikowania umowy mogłyby być niekorzystne dla Unii Europejskiej, której konkurencyjność i znaczenie na arenie światowej zmniejszą się⁸.

Raport United States International Trade Commission oszacował, że w wyniku przyjęcia TPP zatrudnienie w USA do 2023 r. wzrośnie o 128 tys. miejsc pracy w pełnym wymiarze pracy, a realna stawka płac będzie wyższa o 0,19%. Komisja szacuje, że bilans handlowy Stanów Zjednoczonych z krajami porozumienia transpacyficznego wzrósłby do roku 2023 o 9,6 mld dolarów. Główną determinantą wzrostu byłby większy udział w eksporcie USA do krajów współpracujących⁹.

Zgodnie z szacunkami 12 państw, które miały ratyfikować umowę, uzyskająby 330 mld dolarów do 2025 r. Największym beneficjentem określano Japonię (119 mld dolarów, 2,2% PKB), a następnie Stany Zjednoczone (78 mld dolarów, 0,4% PKB) oraz Wietnam (46 mld dolarów, 13,6% PKB)¹⁰.

Od początku negocjacji największym problemem i niewiadomą pozostawała ratyfikacja umowy przez stronę amerykańską. Niepewność była potęgowana przez kampanię wyborczą trwającą w USA. Wyborcza kontrkandydatka obecnego prezydenta – Hillary Clinton – wyraźnie opowiadała się za kontynuacją polityki prowadzonej przez administrację Baracka Obamy. Natomiast w planach Donalda Trumpa podkreślono, że TPP jest uznane za umowę niezwykle niekorzystną dla Stanów Zjednoczonych, która doprowadzi do zmniejszenia wpływu gospodarki krajowej na rynek międzynarodowy i pociągnie za sobą wzrost bezrobocia.

W styczniu 2017 r. prezydent Trump wycofał Stany Zjednoczone z negocjowanej od ponad 10 lat umowy transpacyficznej. Podkreślił przy tym,

---

⁸ Ibidem.

⁹ Trans-Pacific Partnership Agreement: Likely Impact on the U.S. Economy and on Specific Industry Sectors, United States International Trade Commission, May 2016, Publication Number: 4607.

¹⁰ M. Wąsiński, op.cit., s. 2.

że większe znaczenie będą stanowiły umowy dwustronne z państwami trzecimi¹¹.

Transatlantyczne Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji – umowa handlowa między USA i Unią Europejską

Unia Europejska należy do głównych partnerów handlowych Stanów Zjednoczonych. Spośród państw europejskich największą wymianę handlową z USA odnotowują Niemcy oraz Wielka Brytania¹². Istotnym zagadnieniem w ostatnich latach była perspektywa rozwoju przyszłych stosunków między Stanami Zjednoczonymi a Europą. Ważnym punktem w tym kontekście była inicjatywa zawarcia Transatlantycznego Partnerstwa w dziedzinie Handlu i Inwestycji (*Transatlantic Trade and Investment Partnership*, TTIP). Negocjowana od 2013 r. umowa dotyczy następujących zagadnień¹³:

- wzajemne zapewnienie szybszego i większego dostępu do rynków obu sygnatariuszy umowy przy zachowaniu standardów na wysokim poziomie;
- przepisy techniczne powinny zostać ulepszone przy zachowaniu jednocześnie wysokich standardów światowej wymiany handlowej;
- wsparcie dla małych przedsiębiorstw funkcjonujących na rynkach;
- poprawa dostępu do rynków zamówień publicznych;
- ochrona inwestycji, szczególnie w kontekście regulacji prawnych oraz zniwelowania kontrowersji związanych ze znakami towarowymi i oznaczeniami geograficznymi;
- wzajemna współpraca będzie dotyczyć zagadnień zrównoważonego rozwoju oraz rynku pracy, a także ochrony środowiska naturalnego.

Ogólny zakres, który ma być regulowany przez porozumienie, dotyczy trzech obszarów¹⁴:

---

¹¹ P. Baker, *Trump Abandons Trans-Pacific Partnership*, Obama's Signature Trade Deal https://www.nytimes.com/2017/01/23/us/politics/tpp-trump-trade-nafta.html?_r=0 (dostęp 23.01.2017).

¹² T. Sporek, *Uwagi na temat gospodarki niemieckiej w pierwszej dekadzie XXI wieku*, w: *Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze – Nowe wyzwania współczesnej gospodarki światowej*, red. T. Sporek, S. Talar „Studia Ekonomiczne” Nr 184, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice 2014, s. 20–35.

¹³ EU and US publish TTIP state of play assessment, Brussels, 17 January 2017. <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1613> (dostęp 3.02.2017).

¹⁴ *Transatlantyczne Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP)*, <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/wspolpraca-miedzynarodowa/wspolpraca-gospodarcza/ttip/> (dostęp 13.04.2016).

- ułatwiony dostęp do rynku towarów, usług inwestycji oraz zamówień publicznych;
- obszar regulacji pozataryfowych;
- kształtowanie wzajemnej wymiany handlowej w kontekście m.in.: surowców, energii, patentów i znaków towarowych.

Strefa wolnego handlu między Unią Europejską a USA wiąże się z wieloma korzyściami dla obu podmiotów. Dzięki porozumieniu TTIP rynek pracy Unii Europejskiej oraz USA ulegnie znacznej poprawie. Będzie to związane ze wzajemną otwartością rynku amerykańskiego oraz europejskiego. Inwestowanie będzie prostsze po ograniczeniu bądź zniesieniu barier wzajemnej współpracy. Produkcja powinna wzrosnąć ze względu na łatwiejszy dostęp do rynków. Efektem tych zdarzeń będzie poprawa na rynku pracy. Im więcej będzie osób pracujących, tym wyższy wskaźnik konsumpcji i wzrost dochodu narodowego¹⁵.

Szacuje się, że Unia Europejska uzyska 119 mld euro w skali roku dzięki TTIP, a Stany Zjednoczone 95 mld euro. Eksport UE powinien wzrosnąć o 6%. Stany Zjednoczone miałyby dostarczać o 8% więcej towarów i usług na rynki europejskie¹⁶.

Proces negocjacyjny trwa już od kilku lat i wciąż nie jest widoczny jego finał. Między stronami rozmów widocznych jest kilka znamienych rozbieżności. Po pierwsze, różnice dotyczą obszarów regulacji i obniżenia standardów. Według ekspertów, zarówno Unia Europejska, jak i USA powinny objąć niektóre obszary gospodarki specjalną protekcją, tzn. szczególnymi, odrębnymi przepisami. Przykładem jest rynek audiowizualny, który w Stanach Zjednoczonych jest bardzo rozwinięty i z pewnością dominuje w skali światowej. Tym samym produkcje audiowizualne krajów europejskich zostałyby wypchnięte przez Hollywood. Po drugie, wiele kontrowersji jest związanych z sektorem finansowym, który zgodnie ze stanowiskiem USA powinien być wyłączony z umowy. Przeciwnicy TTIP, pochodzący w szczególności z Niemiec oraz Austrii, podkreślają, że umowa uderza w sektor publiczny i zasady demokracji¹⁷.

Współczesny kształt TTIP nie został jeszcze określony. Nie można także wskazać ostatecznej daty ewentualnej ratyfikacji porozumienia. Wielu

---

¹⁵ Ł. Bryl, *Transatlantyczne Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP)*, Katedra Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, <http://ue.poznan.pl/pl/transatlantyczne-partnerstwo-w-dziedzinie-handlu-i-a26635.html> (dostęp 27.05.2017).

¹⁶ R. Szymanowski, *Transatlantyczne Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) w kontekście europejskiego bezpieczeństwa ekonomicznego*, w: I. Andruszkiewicz, M. Skarżyński, *Jednostka wobec wyzwań zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2015, s. 88.

¹⁷ *Ibidem*, s. 91.

przedstawiciele życia politycznego podkreśla, że nie można być pewnym wejścia w życie umowy. Jest to związane z dużą rozbieżnością strony amerykańskiej i unijnej do postanowień umowy. Donald Trump nie złożył oficjalnej deklaracji ws. odrzucenia TTIP, tak jak to miało miejsce z TTP. Niewątpliwie na końcowy rezultat rozmów trzeba jeszcze poczekać¹⁸.

Handel zagraniczny i polityka eksportowa Stanów Zjednoczonych

Międzynarodowa wymiana handlowa jest bardzo istotnym elementem funkcjonowania rynku światowego. Współcześnie można wyróżnić płaszczyznę wewnętrzną oraz zewnętrzną handlu. Pierwsza z wymienionych dotyczy handlu wewnątrzgałęziowego. Ten rodzaj wymiany jest szczególnie widoczny w funkcjonowaniu Unii Europejskiej¹⁹. Drugi z wymienionych typów dotyczy wymiany towarów, usług, kapitału i pracy z innymi uczestnikami rynku globalnego. Stany Zjednoczone są niewątpliwie ważnym uczestnikiem międzynarodowej wymiany handlowej. Gospodarka USA jest dużym rynkiem zbytu dla towarów z zagranicy (szczególnie produktów pochodzących z Chińskiej Republiki Ludowej)²⁰. Ponadto charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem eksportu towarów i usług na rynki państw trzecich.

Najważniejsze przetasowanie w światowym eksporcie na przełomie XX i XXI w. nie zmienia już globalnego lidera, którym pozostaną Chiny. Otwarta pozostaje pozycja wicelidera, która rozstrzygać się będzie między USA i Niemcami²¹.

Wartość eksportu Stanów Zjednoczonych w skali światowej jest bardzo wysoka. USA są drugim eksporterem świata. Najwyższy wskaźnik eksportu jest osiągnięty przez Chińską Republikę Ludową. W 2016 r. eksport towarów USA wyniósł 1,5 bln dolarów, co stanowi wzrost wskaźnika o prawie 40% w stosunku do roku 2009²².

Udział eksportu Stanów Zjednoczonych w PKB zmniejszał się w okresie od 2006 do 2016 r. W ciągu 10 lat procentowy udział eksportu w PKB kraju

---

¹⁸ Z. Lewicki, *Dyrektywy prezydenckie Donalda Trumpa*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 4/2017, s. 40–44.

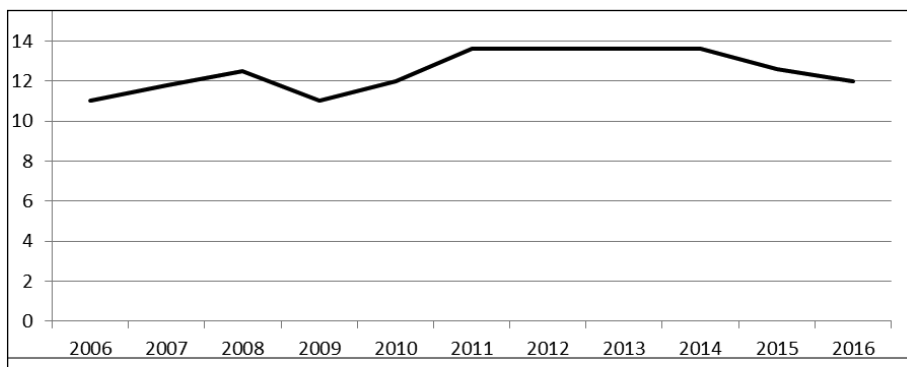
¹⁹ A. Dzun, *Globalizacja a współczesny handel międzynarodowy*, „Studia Ekonomiczne”, nr 139/2013, s. 89.

²⁰ I. Pawlas, *Rozwój międzynarodowych powiązań handlowych i kapitałowych Chin na początku XXI w.*, „Studia Ekonomiczne”, nr 187/2015, s. 253.

²¹ Zob. szerzej: T. Sporek, *Polsko-niemiecka wymiana handlowa w latach 2005–2015*, „Studia Europejskie”, nr 3/2016, s. 85–90.

²² D. Workman, *United States Top 10 Exports*, <http://www.worldstopexports.com/united-states-top-10-exports/> (dostęp 13.03.2017).

zmniejszył się o 1,3%, osiągając wartość na poziomie 12% PKB w 2016 r. Najwyższy udział eksportu w PKB USA odnotowano w 2014 r. (13,7% PKB)²³.

Wykres 1. Udział eksportu USA w PKB w latach 2006–2016 (w %)

Źródło: U.S. Trade Overview 2016, International Trade Administration, April 2017, http://trade.gov/mas/ian/build/groups/public@tg_ian/documents/webcontent/tg_ian_005537.pdf (dostęp 23.04.2017).

Na wielkość eksportowanych produktów przez Stany Zjednoczone wpływają wahania cen surowców. Niedające się dokładnie przewidzieć spadki cen surowców na świecie powodują, że wielkość dostarczanych dóbr przez Stany Zjednoczone na rynki innych krajów zmienia się w ujęciu negatywnym. Na znaczenie eksportu USA wpływ ma wielkość przedsiębiorstw, zaliczanych do globalnych liderów pod względem rozprzestrzeniania swoich usług i towarów poza granice Stanów Zjednoczonych. Do najważniejszych pionierów w tym względzie zalicza się: Apple (branża IT), Exxon Mobile (branża surowcowa), Johnson & Johnson (branża chemiczna oraz medyczna)²⁴. Rozwój nowych przedsiębiorstw, które prowadzą działalność w skali globalnej, jest bardzo istotny. Z tego względu USA przeznaczają duże środki finansowe na dział Badań i Rozwoju.

Główni partnerzy handlowi w eksporcie towarów i usług

Do głównych partnerów handlowych Stanów Zjednoczonych pod względem eksportu należą: Kanada, Meksyk, Chiny, Japonia oraz Niemcy. W 2016 r. 16% eksportu USA dotyczyło Kanady. Oznacza to wartość równą 219 mld dolarów. Eksport do Chin stanowił 14% całości dostarczo-

²³ U.S. Trade Overview 2016, International Trade Administration, April 2017, http://trade.gov/mas/ian/build/groups/public@tg_ian/documents/webcontent/tg_ian_005537.pdf (dostęp 23.04.2017).

²⁴ D. Workman, op.cit.

nych przez USA dóbr²⁵. Wartość towarów przyjętych przez Japonię oraz Niemcy z USA była równa i kształtowała się na poziomie 4,6%. Spośród państw członkowskich Unii Europejskiej USA najczęściej towarów dostarczają do Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Holandii oraz Belgii²⁶.

Tabela 1. Główni partnerzy handlowi USA pod względem eksportu towarów w 2016 r.

	Udział w eksporcie USA (%)	Wartość eksportu (w mld dolarów)
Kanada	16,0	219,0
Meksyk	14,0	188,0
Chiny	9,3	129,0
Japonia	4,6	63,5
Niemcy	4,6	63,3
Wielka Brytania	3,2	44,8
Korea Południowa	3,1	42,7
Francja	2,8	38,1
Holandia	2,5	34,9
Belgia/Luksemburg	2,5	33,8

Źródło: <http://atlas.media.mit.edu/en/profilr/country/usa/> (dostęp 23.04.2017).

Tabela 2. Główni partnerzy handlowi USA pod względem eksportu towarów w 2010 r.

Państwo	Wartość eksportu (w mld dolarów)
Kanada	248,82
Meksyk	163,3
Chiny	91,9
Japonia	60,5
Niemcy	48,2
Wielka Brytania	48,5
Korea Południowa	38,8

Źródło: Total Trade (Goods), <https://www.census.gov/foreign-trade/statistics/highlights/top/top1012yr.html> (dostęp 5.06.2017).

Stany Zjednoczone wykazują względnie stałe relacje oparte na eksporcie oraz imporcie. Zmiany między rokiem 2010 oraz 2017 są niewielkie w kontekście partnerów handlowych. W 2010 r. czołówkę państw, do któ-

²⁵ G. Allison, *China vs America*, „Foreign Affairs”, no. 5 September/October 2017, s. 80–85

²⁶ <http://atlas.media.mit.edu/en/profilr/country/usa/> (dostęp 23.04.2017).

rych USA dostarczały największą ilość towarów, należały: Kanada, Chiny, Meksyk, Japonia, Niemcy oraz Wielka Brytania.

Prognozy dotyczące eksportu są pozytywne. W trzecim i czwartym kwartale 2017 r. ceny towarów eksportowanych mają utrzymywać się na stałym poziomie 123 punktów indeksowych. W 2020 r. mają ulec zmniejszeniu do 119 punktów indeksowych. Wartość eksportu powinna systematycznie wzrastać i w 2020 r. osiągnąć wartość 1,98 bln dolarów²⁷.

Struktura branżowa eksportu

W 2016 r. grupą towarów o najwyższym zbyciu na rynki partnerskie USA były dobra kapitałowe, do których zalicza się m.in.: maszyny, pojazdy oraz budynki. Eksport maszyn – włączając do tej grupy sprzęt komputerowy – stanowił 13,1% wartości wszystkich dóbr dostarczonych do innych państw. W 2016 r. pojazdy stanowiły 8,5% eksportu. Najmniejszy udział w eksporcie odnotowano w grupie chemikaliów organicznych (2,3%)²⁸.

Sektor usług odnotował eksport w 2016 r. na poziomie 750 mld dolarów. Kluczowe usługi dostarczane na inne rynki zbytu dotyczyły podróży, transportu oraz usług biznesowych.

Tabela 3. Struktura eksportu USA w 2016 r.

Grupa dóbr eksportowanych	Procentowa wartość eksportu	Eksport (w mld dolarów)
Maszyny (włączając sprzęt komputerowy)	13,1	190,5
Sprzęt elektryczny	11,5	167,2
Samoloty, statki kosmiczne	9,3	134,6
Pojazdy	8,5	124,3
Paliwa mineralne (włączając ropę)	6,5	94,7
Aparatura medyczna, techniczna i optyczna	5,6	82,0
Plastik oraz artykuły plastikowe	4,0	58,4
Kamienie szlachetne	4,0	57,8
Farmaceutyki	3,2	47,1
Chemikalia organiczne	2,3	33,9

Źródło: D. Workman, *United States Top 10 Exports*, <http://www.worldstopexports.com/united-states-top-10-exports/> (dostęp 13.03.2017).

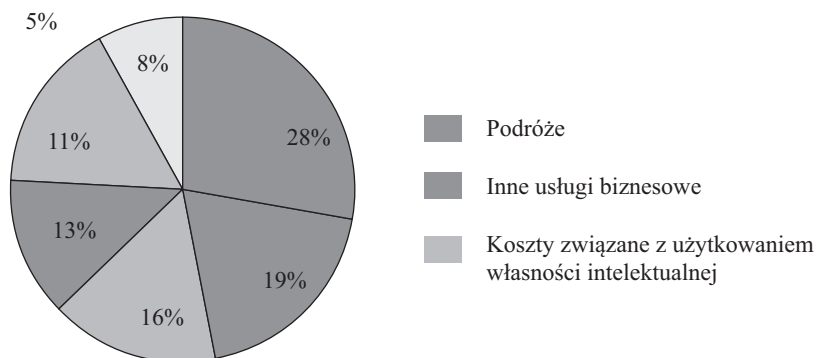
²⁷ <http://www.tradingeconomics.com/united-sttes/forecast> (dostęp 23.04.2017).

²⁸ D. Workman, op.cit.

Tabela 4. Zmiany w strukturze eksportu w latach 2009 i 2016

Grupa dóbr importowanych	Procentowa zmiana między rokiem 2009 i 2016
Przetworzone oleje naftowe	wzrost o 75,3%
Pojazdy	wzrost o 89,7%
Części samochodowe i akcesoria	wzrost o 80,5%
Układy scalone/mikrołączniki	wzrost o 16,7%
Systemy telefoniczne (włączając smartfony)	wzrost o 76,0%
Sprzęt medyczny	wzrost o 31,2%
Komputery i aparatura optyczna	wzrost o 19,9%

Źródło: D. Workman, *Highest Value US Export Products*, <http://www.worldstopexports.com/highest-value-us-export-products/> (dostęp 14.02.2017).

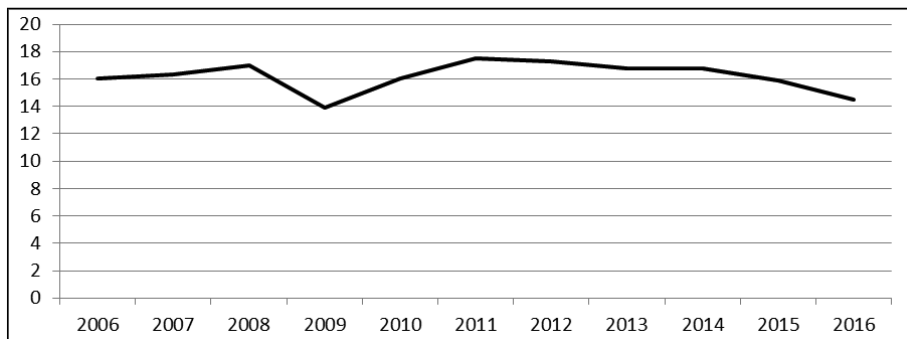
Wykres 2. Eksport usług ze Stanów Zjednoczonych w 2016 r. (w %)

Źródło: http://trade.gov/mas/ian/build/groups/public/@tg_ian/documents/webcontent/tg_ian_005537.pdf (dostęp 23.04.2017).

Wielkość importu do Stanów Zjednoczonych

W 2015 r. import do USA wyniósł 2,16 bln dolarów, co sprawiło, że Stany Zjednoczone są największym importerem świata. W okresie od 2010 do 2015 r. import do USA wzrósł o 3,1%. Północnoamerykańscy partnerzy handlowi dostarczają ok. 25,8% towarów pochodzących z importu do USA, podczas gdy z Europy pochodzi 21,5% towarów²⁹.

²⁹ Ibidem.

Wykres 3. Udział importu USA w PKB w latach 2006–2016 (w %)

Źródło: U.S. Trade Overview 2016, International Trade Administration, April 2017, http://trade.gov/mas/ian/build/groups/public@tg_ian/documents/webcontent/tg_ian_005537.pdf (dostęp 23.04.2017).

Udział importu w PKB Stanów Zjednoczonych zmniejszył się w 2016 r. w stosunku do lat poprzednich, osiągając wartość na poziomie 14,7% PKB. Najniższy wskaźnik importu w stosunku do PKB odnotowano w 2009 r. (13,8%). W 2009 oraz 2016 r. bilans handlowy osiągnął jednakową wartość (-2,7% PKB)³⁰.

W związku z tym, że Stany Zjednoczone więcej importują do kraju niż eksportują na inne rynki międzynarodowe, w ostatnich latach utrzymuje się deficyt obrotów handlowych. W 2016 r. deficyt handlowy USA osiągnął wartość 502 mld dolarów. Rekordowy, ujemny wynik w obrotach handlowych Stany Zjednoczone odnotowały w 2006 r. (762 mld dolarów). W kolejnych latach bilans wzrastał, co jest związane z większą dynamiką wzrostu eksportu w stosunku do importu³¹.

Główni odbiorcy towarów i usług z USA

Do głównych partnerów handlowych USA pod względem importu należą Chiny, Kanada, Meksyk, Japonia oraz Niemcy³². W 2015 r. do Stanów Zjednoczonych przyjęto największą ilość towarów i usług pochodzących

³⁰ U.S. Trade Overview 2016, International Trade Administration, April 2017, http://trade.gov/mas/ian/build/groups/public@tg_ian/documents/webcontent/tg_ian_005537.pdf (dostęp 23.04.2017).

³¹ K. Amadeo, *U.S. Trade Deficit: Causes, Effects, Trade Partners*, <https://www.thebalance.com/u-s-trade-deficit-causes-effects-trade-partners-3306276> (dostęp 12.04.2017).

³² <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/usa/#Imports> (dostęp 25.04.2017).

z Chińskiej Republiki Ludowej (503 mld dolarów). Kanada oraz Meksyk dostarczyły na rynek amerykański towarów i usług o wartości o niemal 200 mld dolarów niższej niż Chiny. Spośród krajów członkowskich Unii Europejskiej największy import do USA odnotowały Niemcy (126 mld dolarów), Wielka Brytania (59 mld dolarów), Francja (49 mld dolarów) oraz Włochy (45 mld dolarów)³³.

Tabela 5. Główni partnerzy handlowi USA pod względem importu towarów w 2016 r.

Państwo	Wartość importu (w mld dolarów)	Wartość importu (w %)
Chiny	503	22,20
Kanada	301	13,30
Meksyk	297	13,14
Japonia	135	5,95
Niemcy	126	5,59
Korea Południowa	74	3,27
Wielka Brytania	59	2,59
Francja	49	2,15
Indie	47	2,06
Włochy	45	2,0

Źródło: <https://globaledege.msu.edu.countries/united-states/tradestats> (dostęp 25.04.2017).

Ceny towarów importowanych będą utrzymywać się na stałym poziomie 122 punktów indeksowych do 2020 r. Wartość importu powinna wzrastać. Zgodnie z prognozami w czwartym kwartale 2017 r. wartość importu będzie równa 2,41 bln dolarów. Do 2020 r. import zwiększy się do poziomu 2,59 bln dolarów³⁴.

W 2010 r. do głównych partnerów handlowych USA pod względem importu zaliczono m.in.: Chiny, Kanadę, Meksyk, Japonię, Niemcy. Szczególnemu zmniejszeniu uległa wartość dóbr eksportowanych do Chińskiej Republiki Ludowej³⁵.

³³ <https://globaledege.msu.edu.countries/united-states/tradestats> (dostęp 25.04.2017).

³⁴ <http://www.tradingeconomics.com/united-states/forecast> (dostęp 25.04.2017).

³⁵ K.M. Campbell, E. Ratner, *The China Reckoning*, „Foreign Affairs”, no. 2, March/April 2018, s. 60–66.

Tabela 6. Główni partnerzy handlowi USA pod względem importu towarów w 2010 r.

Państwo	Wartość importu (w mld dolarów)
Chiny	364,9
Kanada	276,5
Meksyk	229,7
Japonia	120,3
Niemcy	82,7
Wielka Brytania	49,8
Korea Południowa	48,9

Źródło: Total trade (Goods), <https://www.census.gov/foreign-trade/statistics/highlights/top/top1012yr.html> (dostęp 5.06.2017).

Struktura branżowa importu

Ponad 80% importu stanowią towary oraz dobra przemysłowe. Stany Zjednoczone przyjmują z rynków partnerskich zarówno maszyny, jak i produkty pochodzące z ropy naftowej. Dobra kapitałowe, do których zalicza się komputery oraz sprzęt telekomunikacyjny, stanowią ok. 25% importowanych artykułów³⁶.

Tabela 7. Struktura importu Stanów Zjednoczonych w 2016 r.

Grupa dóbr importowanych	Procentowa wartość importu	Import (w mld dolarów)
Maszyny i sprzęt elektryczny	14,9	336,0
Maszyny (włączając sprzęt komputerowy)	14,0	315,4
Pojazdy	12,7	285,0
Paliwa mineralne (włączając ropę)	7,3	163,4
Farmaceutyki	4,1	92,5
Aparatura medyczna, techniczna i optyczna	3,6	80,8
Kamienie szlachetne	3,0	67,3
Meble, pościel, oświetlenie, znaki	2,8	63,1
Plastik, artykuły plastikowe	2,2	50,4
Chemikalia organiczne	2,2	49,8

Źródło: D. Workman, *United States Top 10 Exports*, op.cit.

³⁶ K. Amadeo, op.cit.

Grupą artykułów o największym znaczeniu pod względem importu są dobra przemysłowe, w tym szczególnie maszyny i sprzęt telekomunikacyjny. USA najmniej sprowadzają produktów takich, jak m.in.: meble, oświetlenie, artykuły plastikowe.

Wzrost importu między 2009 a 2016 r. szczególnie zauważalny jest w branżach samochodowej oraz telefonicznej.

Tabela 8. Zmiany w strukturze importu w latach 2009 i 2016

Grupa dóbr importowanych	Procentowa zmiana między 2009 a 2016 r.
Pojazdy	wzrost o 110,8%
Paliwa mineralne	spadek o 46,1%
Systemy telefoniczne (włączając smartfony)	wzrost o 76,8%
Aparatura medyczna, techniczna i optyczna, komputery	wzrost o 43%
Leki, farmaceutyki	wzrost o 48,7%
Części samochodowe i akcesoria	wzrost o 122,8%
Przetworzone oleje naftowe	spadek o 24,6%
Układy scalone, mikrołączniki	wzrost o 86,3%

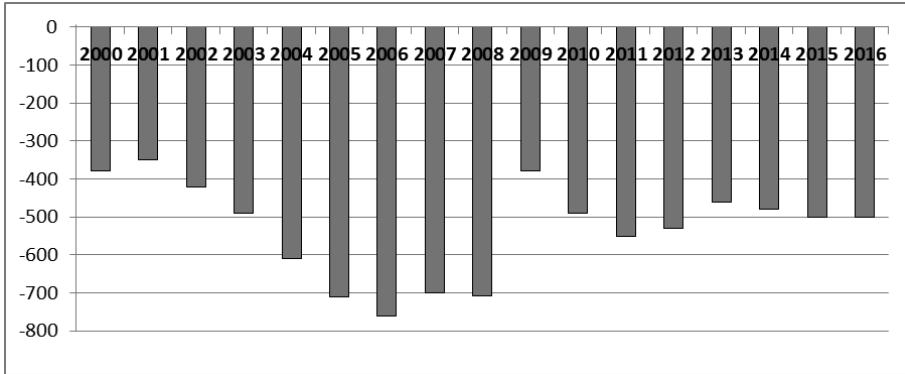
Źródło: D. Workman, *Highest Value US Import, Products*, op.cit.

W związku z tym, że import Stanów Zjednoczonych przewyższa wartość eksportu na rynki krajów partnerskich, istnieje problem deficytu handlowego. Deficyt handlowy USA w 2016 r. osiągnął najwyższą wartość od 2012 r. Negatywny bilans handlowy wyniósł ponad 500 mld dolarów³⁷, a w 2017 r. deficyt handlowy USA wzrósł do rekordowych 566 mld dolarów³⁸, z kwoty tej aż 375 mld dolarów przypada na Państwo Środka.

W okresie od 2000 r. najwyższy deficyt w wymianie handlowej USA odnotowano w 2006 r. (761,71 mld dolarów). Negatywna tendencja w handlu Stanów Zjednoczonych utrzymywała się przez kolejne dwa lata. W tym czasie bilans zmniejszył się o ok. 52 mln dolarów. Widoczny spadek deficytu zauważono w 2009 r. (383,77 mld dolarów). W latach 2014–2016 zauważa się występowanie względnie stałego poziomu deficytu w obrotach handlowych.

³⁷ S. Chandra, *U.S. Trade Gap Widens in 2016 as Exports, Imports Both Shrink*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-02-07/sma;er-december-u-s-trade-deficit-caps-worst-year-in-four> (dostęp 7.02.2017).

³⁸ „Rzeczpospolita”, 19–20.05.2018.

Wykres 4. Bilans handlowy Stanów Zjednoczonych w latach 2000–2016 (w mld dolarów)

Źródło: *United States' trade balance from 2000 to 2016*, <https://www.statista.com/statistics/220041/total-value-of-us-trade-balance-since-2000/> (dostęp 5.05.2017).

Znaczenie Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych dla USA

Bezpośrednie Inwestycje Zagraniczne (BIZ) są ważnym czynnikiem wpływającym na potencjał i rozwój gospodarczy państwa.

BIZ występują w następujących formach³⁹:

- dysponowanie udziałami w przedsiębiorstwie zagranicznym;
- przejęcie lub utworzenie zagranicznych przedsiębiorstw, nad którymi kontrolę sprawuje firma matka;
- wymiana licencji, praw autorskich, patentów za udziały własnościowe;
- powstanie w kraju partnerskim przedsiębiorstw siostrzanych, które cechują się posiadaniem odrębnego statutu określającego działalność firmy;
- powstanie oddziałów, które nie posiadają odrębnej osobowości prawnej i nie mogą być zarejestrowane poza krajem macierzystym.

Bezpośrednie Inwestycje Zagraniczne skupione są wokół przejmowania kontroli nad przedsiębiorstwami bądź też budową nowych oddziałów przedsiębiorstw za granicą kraju macierzystego. Następuje w ten sposób przeniesienie kapitału finansowego i aktywne uczestnictwo danego inwe-

³⁹ A. Organiściak-Krzykowska, *Rola Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych w kształtowaniu sytuacji na regionalnym rynku pracy*, „Acta Universitatis Lodziensis”, Folia Oeconomica 268/12, s. 172.

stora na rynkach zagranicznych. W związku z przeniesieniem kapitału finansowego dochodzi do przejęcia technologii, wiedzy oraz marketingu. Wzrasta w ten sposób konkurencyjność przedsiębiorstw i gospodarki danego kraju⁴⁰.

W 2009 r. wartość inwestycji na świecie zmniejszyła się ze względu na światowy kryzys finansowy. W okresie od 2012 do 2014 r. poziom inwestycji uległ niewielkiemu zmniejszeniu. W 2012 r. napływ BIZ w skali świata wyniósł 1403 mld dolarów, z czego 401 mld dolarów przypadło na region Europy, a 297 mld dolarów dotyczyło inwestycji dokonanych w regionie Ameryki Północnej. Regiony gospodarek rozwijających się, do których zalicza się Afrykę, Azję, Amerykę Łacińską i Karaiby oraz Oceanię, w wymienionym okresie zwiększyły liczbę inwestycji napływających do ich gospodarek. Największy wzrost BIZ w skali światowej nastąpił w roku 2007 i wyniósł ponad 1900 mld dolarów, z czego ponad 1289 mln dolarów zostało zainwestowanych w krajach rozwiniętych, natomiast 525 mld dolarów w krajach rozwijających się⁴¹. Wysoki poziom wzrostu BIZ w skali świata przypadł dopiero na przełomie 2015 i 2016 r., gdy ponownie napływ BIZ w skali globalnej zbliżył się do poziomu 1800 mld dolarów⁴². W 2014 r. nastąpiło zwiększenie odpływu inwestycji zagranicznych na świecie z poziomu 1284 mld dolarów w 2012 r. do 1354 mld dolarów w roku 2014. Najwyższy wzrost odpływu Zagranicznych Inwestycji Bezpośrednich odnotowano w Azji, z 299 mld dolarów w 2012 r. do wartości 432 mld dolarów w 2014 r.⁴³

Stany Zjednoczone są państwem, które wykazuje widoczne działanie w kontekście przyjmowania Zagranicznych Inwestycji Bezpośrednich. Podkreśla się, że największe znaczenie mają napływające do USA inwestycje, których efektem jest powstanie nowych fabryk, wzrost operacji finansowych, inwestycje w badania i rozwój oraz zatrudnienie milionów obywateli USA⁴⁴.

---

⁴⁰ M.A. Weresa, *Skutki inwestycji zagranicznych dla gospodarki kraju przyjmującego – doświadczenia Polski*, w: *Rola inwestycji zagranicznych w gospodarce*, „Zeszyty PBR-CASE” 2012, s. 8.

⁴¹ *World Investment Report 2017*, New York and Geneva 2017, s. 28.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *World Investment Report 2015*, Reforming International Investment Governance, New York and Geneva 2015, s. 30.

⁴⁴ *Foreign Direct Investment in the United States, Report 2016*, Organization for International Investment, <http://ofii.org/sites/default/Foreign%20Direct%20Investment%20in%20the%20United%20States%202016%20Report.pdf>, s. 1 (dostęp 5.06.2016).

Tabela 9. Napływ i odpływ Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych w latach 2012–2016 (w mld dolarów)

	Napływ BIZ			Odpływ BIZ		
	2012	2014	2016	2012	2014	2016
Świat	1 403	1 228	1 788	1 284	1 356	1 554
Europa	401	289	465	376	316	416
Ameryka Północna	209	146	248	365	390	430
Afryka	56	54	84	12	13	18
Azja	401	428	765	299	432	532
Ameryka Łacińska i Karaiby	178	159	259	44	23	43
Gospodarki przejściowe	85	48	65	54	63	83

Źródło: *World Investment Report 2015*, Reforming International Investment Governance, New York and Geneva 2017, s. 30.

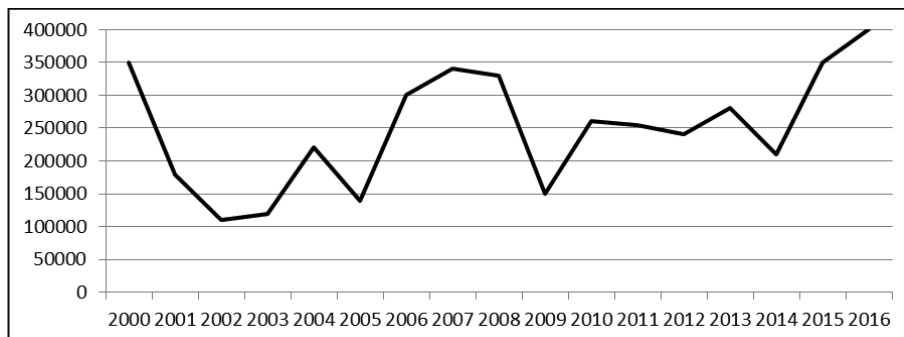
Napływ BIZ do USA

Stany Zjednoczone od wielu lat są najbardziej atrakcyjnym miejscem do prowadzenia inwestycji. W ostatnich latach dominacja USA pod tym względem uległa zmianie z powodu wciąż wzrastającej konkurencyjności innych gospodarek świata. Dochodzi do sytuacji, w których przedsiębiorstwa zlokalizowane w USA dokonują fuzji z formami zagranicznymi i przenoszą swój kapitał do innych krajów. W 1999 r. udział inwestorów prywatnych w USA wyniósł 30%. W przeciągu 13 lat, do 2012 r., udział inwestycji zagranicznych zmniejszył się do poziomu 17%. Znaczący spadek inwestycji z zagranicy – szczególnie z Europy, która była głównym inwestorem w USA – odnotowano w 2008 r., kiedy postępował kryzys finansowy⁴⁵.

Najwyższy napływ BIZ do Stanów Zjednoczonych nastąpił w roku 2000, 2007 oraz 2015. W tych latach wartość inwestycji bezpośrednich lokowanych przez zagranicznych inwestorów przekraczała 300 mld dolarów. Największe spadki odnotowano w latach 2002–2003 oraz w roku 2009. W tych okresach zainwestowano w USA niewiele ponad 100 mld dolarów, czyli trzy razy mniej niż w roku 2016⁴⁶.

⁴⁵ A. Wielkopolska, *Coraz więcej chińskiego kapitału w USA*, <https://www.obserwatoref finansowy.pl/forma/rotator/coraz-wiecej-chinskiego-kapitalu-w-usa/> (dostęp 25.02.2015)

⁴⁶ Dane Banku Światowego, <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?end=2015&locations=US&start=2000&view=chart> (dostęp 5.05.2017).

Wykres 5. Napływ Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych do Stanów Zjednoczonych w latach 2000–2016 (w mln dolarów)

Źródło: Dane Banku Światowego, <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?end=2015&locations=US&start=2000&view=chart> (dostęp 5.05.2017).

Na chęć inwestowania zagranicznego kapitału w Stanach Zjednoczonych wpływają następujące czynniki⁴⁷:

- otwarty rynek na współpracę międzynarodową i przyjazny klimat inwestycyjny;
- duży rynek konsumencki;
- światowej klasy system edukacji;
- wykształcona siła robocza;
- otwartość na innowacje;
- przejrzystość regulacji;
- największy rynek kapitałowy świata.

Partnerzy i struktura BIZ

W 2016 r. krajem najczęściej inwestującym w Stanach Zjednoczonych była Wielka Brytania. Ponad 15% inwestycji pochodziło ze Zjednoczonego Królestwa. Inwestycje z Japonii oraz Luksemburga stanowiły ponad 10% ogółu inwestycji dostarczanych do USA. Z krajów członkowskich Unii Europejskiej – oprócz Luksemburga – największe nakłady inwestycyjne w 2015 r. poniosły Holandia, Niemcy oraz Francja.

Wszystkie sektory gospodarcze Stanów Zjednoczonych są atrakcyjne dla zagranicznych inwestorów. Największa ilość inwestycji bezpośrednich przypada na gałąź przemysłu. Ze względu na największy w świecie oraz bardzo płynny rynek finansowy USA duża część inwestycji jest skupiona w sektorze finansów i ubezpieczeń⁴⁸.

⁴⁷ *Foreign Direct Investment in the United States, Report 2016...*, op.cit., s. 2.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 6.

Tabela 10. Główni inwestorzy w Stanach Zjednoczonych w 2016 r. (w %)

Państwo	Wartość inwestycji (w %)
Wielka Brytania	15,5
Japonia	13,0
Luksemburg	11,0
Holandia	9,0
Kanada	9,0
Niemcy	8,0
Szwajcaria	8,0
Francja	7,0

Źródło: *FDI stocks by country and inflows by industry*, <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/united-states/foreign-investment> (dostęp 5.05.2017).

W 2016 r. aż 69% ogółu inwestycji napływających do Stanów Zjednoczonych dotyczyło przemysłu. Przedsiębiorcy zagraniczni ulokowali swój kapitał w sektorach związanych z m.in. z finansami, ubezpieczeniami, sprzedażą oraz transportem⁴⁹.

Tabela 11. Napływ BIZ do USA w 2016 r. według sektorów gospodarczych (w %)

Sektor gospodarczy	Wartość BIZ (w %)
Przemysł	69,0
Finanse i ubezpieczenia	10,0
Sprzedaż ogólna oraz sprzedaż detaliczna	7,0
Usługi profesjonalne, naukowe i techniczne	5,0
Transport i przechowanie	3,0
Usługi informacyjne i komunikacyjne	3,0
Nieruchomości	2,0

Źródło: *FDI stocks by country and inflows by industry*, <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/united-states/foreign-investment> (dostęp 5.05.2017).

Niski wynik BIZ w USA w 2014 r. był spowodowany głównie zakupem udziałów firmy Verizon Wireless, posiadanych przez brytyjską grupę Vodafone, przez amerykańskiego giganta telekomunikacyjnego Verizon Communications. Vodafone za uzyskane środki finansowe, których wartość wynosi 130 mld dolarów, skupiła się na ukierunkowaniu działalności w bardziej przychodowe i rozwojowe rynki⁵⁰.

⁴⁹ *FDI stocks by country and inflows by industry*, <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/united-states/foreign-investment> (dostęp 5.05.2017).

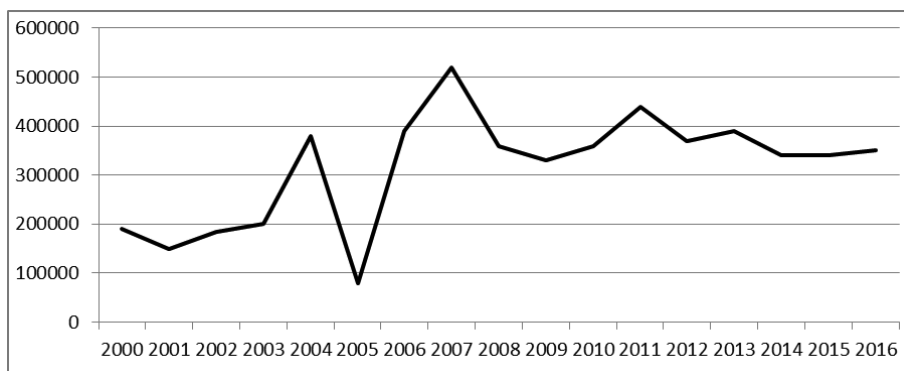
⁵⁰ S. Moritz, A. Thomson, *Verizon Communications wykupi od Vodafone udziały w Verizon Wireless*, <http://biznes.onet.pl/wiadomosci/teleinformatyka/verizon-com->

Przyszłe lokowanie kapitału przez inwestorów zagranicznych będzie miało duże znaczenie dla dalszego rozwoju gospodarki USA. Stany Zjednoczone pozostają atrakcyjnym miejscem dla zagranicznych inwestorów.

Odływ BIZ z USA

Stany Zjednoczone są państwem, które chętnie przyjmuje kapitał z zagranicy dla rozwoju swojego potencjału gospodarczego. Należy przy tym zaznaczyć, że USA aktywnie inwestuje swój kapitał na rynkach zagranicznych.

Największy spadek poziomu inwestycji dokonywanych na rynkach zagranicznych przez Stany Zjednoczone nastąpił w 2005 r. (62 mld dolarów). Największą wartość BIZ odnotowano w 2007 r. (533 mld dolarów). W kolejnych dwóch latach wartość inwestycji zagranicznych zmniejszała się, osiągając kolejno wartości 352 mld dolarów (2008 r.) oraz 314 mld dolarów (2009 r.). W 2015 r. inwestycje zagraniczne USA osiągnęły wartość 349 mld dolarów⁵¹.

Wykres 6. Odływ Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych ze Stanów Zjednoczonych w latach 2000–2016 (w mln dolarów)

Źródło: Dane Banku Światowego, <http://data.worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.CD.WD?end=2015&locations=US&page=4&start=2000> (dostęp 5.05.2017).

munications-wykupi-od-vodafone-udzialu-w-verizon-wireless.f4g6m (dostęp 3.09.2013).

⁵¹ Dane Banku Światowego, <http://data.worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.CD.WD?end=2015&locations=US&page=4&start=2000> (dostęp 5.05.2017).

Partnerzy i struktura branżowa BIZ

Ponad 70% inwestycji zagranicznych dokonywanych przez Stany Zjednoczone jest skupiona na rynkach rozwiniętych, z czego ponad połowa dotyczy krajów kontynentu europejskiego⁵². Kolejne 17% inwestycji amerykańskich zostało ulokowanych w Ameryce Łacińskiej, a 15% w Azji (włączając Australię, Japonię, Nową Zelandię i Koreę Południową). Inwestycje bezpośrednie w regionie Afryki wyniosły w 2015 r. ok. 1,3%. Podobną wartość osiągnęły inwestycje zagraniczne dokonywane w regionie Bliskiego Wschodu (1%)⁵³.

Tabela 12. Bezpośrednie Inwestycje Zagraniczne Stanów Zjednoczonych w 2015 r. pod względem regionu i sektora gospodarczego (w mln dolarów)

	Europa	UE	Ameryka Łacińska	Afryka	Bliski Wschód	Azja
Przemysł	309,7	268,7	64,0	0,2	10,5	162,2
Sprzedaż	79,8	66,3	29,5	0,9	2,4	91,3
IT	117,9	106,5	20,7	3,3	2,0	31,0
Bankowość	66,3	66,9	8,7	-1,3	-	30,9
Finanse	254,9	233,5	188,5	81,0	2,2	119,3
Usługi	70,8	65,8	3,2	0,2	2,0	30,5
Przedsiębiorstwa holdingowe	1 824,5	1 689,5	431,8	159,8	13,0	218,0

Źródło: J.K. Jackson, *U.S. Direct Investment Abroad: Trends and Current Issues*, Congressional Research Service, March 21, 2017, s. 5–6.

Stany Zjednoczone przeznaczają największą część swojego kapitału na inwestycje w sektor powiązań holdingowych. Przedsiębiorstwa amerykańskie dążą do przejmowania akcji i tworzenia przedsiębiorstw zagranicznych na innych rynkach, poza granicami kraju macierzystego. W 2015 r. prawie 2 mld dolarów zostało zainwestowanych w Europie na rzecz sektora holdingowego. Innymi sektorami, które pozostają w centrum zainteresowania inwestorów amerykańskich, są przemysł oraz finanse. Inwestycje dokonywane przez USA za granicą są wynikiową zmian, jakie zaszły na rynku krajowym w ostatnich latach. Fundusze inwestycyjne przemieściły się z przemysłu wydobywczego i wytwórczego do wysokiej jakości

⁵² T. Sporek, *Atrakcyjność inwestycyjna Polski z lat 1990–2016 – Trendy, struktura i perspektywy*, „Studia Europejskie”, nr 4/2017, s. 95–105.

⁵³ J.K. Jackson, *U.S. Direct Investment Abroad: trends and Current Issues*, Congressional Research Service, 21.03.2017, s. 6.

usług technologicznych oraz sektora finansowego. Dlatego USA inwestują w tych sektorach na rynkach wysoko rozwiniętych⁵⁴.

Tabela 13. Bezpośrednie Inwestycje Zagraniczne Stanów Zjednoczonych w 2012 r. pod względem regionu i sektora gospodarczego (w mln dolarów)

	Europa	Ameryka Łacińska	Afryka	Bliski Wschód	Azja
Przemysł	311,4	93,6	4,0	15,2	137,5
Sprzedaż	83,7	43,0	1,4	2,1	53,3
IT	98,1	13,3	0,2	1,2	25,7
Bankowość	73,3	5,9	2,5	0,3	31,3
Finanse	380,3	215,0	6,7	0,7	137,9
Usługi	53,5	4,3	0,8	1,2	26,0
Przedsiębiorstwa holdingowe	1 288,8	368,0	9,0	7,5	148,6

Źródło: J.K. Jackson, *U.S. Direct Investment Abroad: Trends and Current Issues*, Congressional Research Service, December 11, 2013, s. 3–4.

Od 2012 r. największe zmiany w zakresie BIZ zaobserwowano szczególnie pod względem branży holdingowej (zmniejszenie o ponad 15 mld dolarów między 2012 a 2016 r.).

System bankowy USA w czasie kryzysu finansowego i Plan Paulsona

Banki, które aktywnie udzielały kredytów na szeroką skalę, nie biorąc pod uwagę rzeczywistej zdolności kredytowej ludzi, zaczęły odnotowywać straty. Banki centralne na świecie, w tym Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych, podjęły decyzję o konieczności dokapitalizowania banków. Pakiety banków, tj. Merrill Lynch, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Lehman Brothers, Citigroup, zostały przejęte przez fundusze z Azji. Największym szokiem dla rynku finansowego okazał się upadek banku Lehman Brothers w 2008 r. Część z instytucji bankowych USA została kupiona przez podmioty zagraniczne. W 2007 r. ok. 100 firm, które funkcjonowały na rynku kredytów hipotecznych, zostało sprzedanych bądź ogłosiło upadłość⁵⁵. Kolejnym bankiem o wysokim znaczeniu w Stanach Zjednoczonych był Bear Stearns. Również ta instytucja

⁵⁴ Ibidem, s. 6–7.

⁵⁵ T. Adamowicz, *Przyczyny i skutki I fazy kryzysu finansowego lat 2007–2009 w wybranych krajach na świecie*, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, „Polityki Europejskie, Finanse i Marketing”, nr 9(58)/2013, s. 15.

stała na skraju bankructwa. Ostatecznie została przejęta przez bank JP Morgan Chase⁵⁶.

W Stanach Zjednoczonych uaktywnił się interwencjonizm państwowy. Administracja rządowa musiała podjąć działania naprawcze, aby uwidoczniony kryzys nie wszedł w dalszą fazę. W tym celu ówczesny sekretarz stanu Henry Paulson stworzył projekt ratowania finansów Stanów Zjednoczonych. Zgodnie z założeniem planu usługi zadłużonych instytucji miały zostać wykupione za kwotę 814 mld dolarów. Kwota miała być uzyskana z pieniędzy podatników⁵⁷. Plan został zatwierdzony w 2008 r., jednak wzbudził wiele kontrowersji. Podnoszono, że propozycja ówczesnego Sekretarza Skarbu doprowadzi do jeszcze większego pogłębienia długu publicznego Stanów Zjednoczonych. Co więcej, największymi uszkodzonymi okazali się podatnicy, którzy – jak podkreślano – muszą odpowiadać za błędy finansistów⁵⁸.

Rząd USA podjął działania zmierzające do ratowania sektora finansów. Jak się później okazało, nie tylko Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych, ale także inne banki centralne państw świata były zmuszone do podjęcia działań naprawczych. Ponad 800 mld dolarów przeznaczone na ratowanie sektora finansowego USA nie było sumą wystarczającą dla uratowania banków. Dlatego część z funkcjonujących wcześniej na rynku USA instytucji finansowych przestała istnieć bądź została przejęta przez podmioty zagraniczne.

Załamanie handlu światowego – skutki kryzysu gospodarczego dla obrotów handlowych Stanów Zjednoczonych

Następstwa kryzysu światowego dla USA były bardzo znaczące. Wynikało to przede wszystkim z faktu, że Stany Zjednoczone są jednym z najbardziej aktywnych uczestników międzynarodowej wymiany handlowej. W 2009 r. PKB Stanów Zjednoczonych osiągnęło wartość ujemną (-3,6% w skali rocznej). W kolejnym roku PKB wzrosło do poziomu 3,2%. W dziedzinie eksportu oraz importu w 2009 r. PKB świata osiągnęło war-

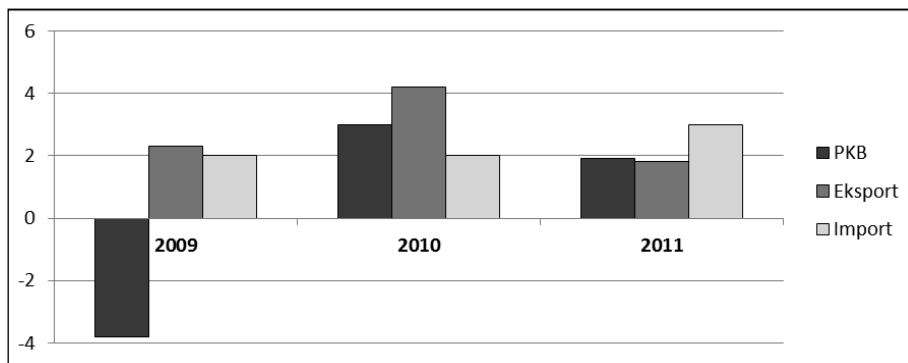
---

⁵⁶ M. Konopczak, R. Sieradzki, M. Wiernicki, *Kryzys na światowych rynkach finansowych – wpływ na rynek finansowy w Polsce oraz implikacje dla sektora realnego*, „Bank i Kredyt”, nr 41(6)/2010, s. 51.

⁵⁷ A. Nosek, A. Pietrzak, *Efekt domina czyli międzynarodowa transmisja kryzysów – na przykładzie współczesnego kryzysu finansowego*, w: *Wybrane problemy gospodarki światowej pierwszej dekady nowego wieku*, red. W. Michalczyk, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 88.

⁵⁸ T. Adamowicz, op.cit., s. 19.

tość na poziomie -2,6%, w eksporcie odnotowano deficyt równy -12,0%, a w imporcie -12,9%. Rok 2009 był drastyczny pod względem załamania sektorów gospodarczych, które znacząco wpłynęły na negatywne zmiany w obrotach handlu zagranicznego państw⁵⁹.

Wykres 7. Produkt Krajowy Brutto i handel zagraniczny USA w latach 2009–2011 (roczna zmiana w %)

Źródło: M. Adamczyk, *Współczesny kryzys finansowy – przyczyny i konsekwencje dla gospodarki światowej*, w: *Wyzwania gospodarki globalnej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego”, nr 31/2012, s. 25.

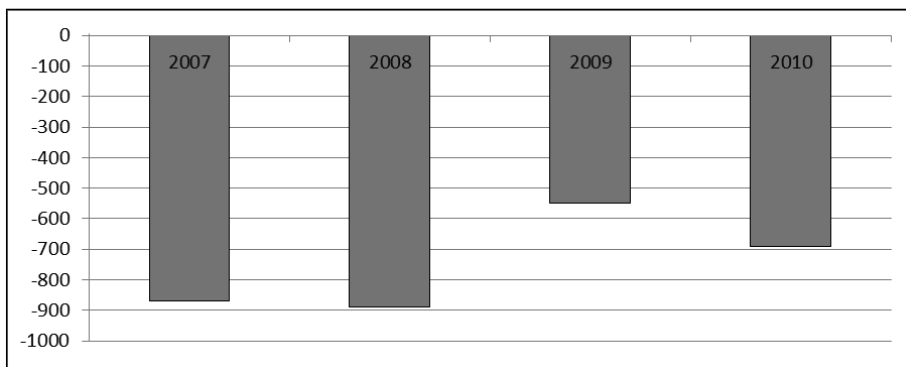
Tempo wzrostu eksportu oraz importu USA w latach 2007–2010 uległo znaczącym zmianom. W 2007 r. tempo wzrostu eksportu USA osiągnęło wartość 11,91%, natomiast do 2009 r. nastąpiło zmniejszenie do poziomu -17,97%. Podobna sytuacja miała miejsce w ocenie tempa wzrostu importu, kiedy wartość w 2009 r. oszacowano na poziomie -26,01%. Wyniki obrotów handlowych USA odzwierciedlały w okresie kryzysu zachowania na światowym rynku wymiany handlowej, albowiem w 2009 r. tempo wzrostu eksportu globalnego uzyskało wartość -22,36, a importu -23,02%⁶⁰.

Saldo wymiany handlowej w latach 2007–2010 było ujemne dla Stanów Zjednoczonych. W 2007 r. bilans handlowy USA wyniósł -872,2 mld dolarów, czyli o ponad bilion dolarów mniej od salda osiągniętego przez Chińska Republikę Ludową. W kolejnych latach bilans handlowy wykazywał negatywną wartość, jednak niższą od deficytu odnotowanego w 2007 r.⁶¹

⁵⁹ M. Adamczyk, *Współczesny kryzys finansowy – przyczyny i konsekwencje dla gospodarki światowej*, w: *Wyzwania gospodarki globalnej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego”, nr 12/2012, s. 25.

⁶⁰ B. Pera, *Skutki globalnego kryzysu finansowego dla wymiany handlowej grupy G-20*, w: *Wyzwania gospodarki globalnej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego”, nr 31/2012, s. 121.

⁶¹ Ibidem, s. 129.

Wykres 8. Bilans wymiany handlowej USA w latach 2007–2010 (w mld dolarów)

Źródło: B. Pera, *Skutki globalnego kryzysu finansowego dla wymiany handlowej grupy G-20*, w: *Wyzwania gospodarki globalnej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego”, nr 31/2012, s. 121.

Stany Zjednoczone, będące jednym z najbardziej aktywnych uczestników międzynarodowej wymiany handlowej, dotkliwie doświadczyły skutków kryzysu finansowego z 2007 r. Nadmierne przyzwolenie na swobodę działalności instytucji finansowych oraz rozrost sektora finansowego doprowadziły do załamania rynku, którego skutki są widoczne do dzisiaj. Efekty krachu były tak duże, że plany proponowane przez władze rządowe i bank centralny okazały się niewystarczające dla bankrutujących przedsiębiorstw. Nastąpiło gwałtowne zmniejszenie obrotów handlowych USA oraz utrata zaufania inwestorów zagranicznych do rynku amerykańskiego.

Podsumowanie

Kryzys finansowy zapoczątkowany w 2007 r. w Stanach Zjednoczonych doprowadził do załamania gospodarczego na świecie. Negatywne oddziaływanie krachu finansowego odnosiło się zarówno do rynków kapitałowych, jak i do recesji na poziomie światowym, której skutki były i będą odczuwalne przez kolejne lata⁶².

Następstwa kryzysu okazały się katastrofalne dla funkcjonowania przedsiębiorstw. Nastąpiła utrata zaufania między bankami, które do tychczas pożyczaly sobie wzajemnie pieniądze, za pomocą których udzielano kredytów. Zaostrzyła się kontrola kredytowa, a chęć do udzielania

⁶² J. Socha, W. Orłowski, J. Sekowski, *Kryzys na rynkach finansowych. Wyzwania stojące przed spółkami*, PricewaterhouseCoopers, <https://www.pwc.pl/pl/publikacje/raport-kryzysowy.pdf>, s. 2 (dostęp 17.03.2009).

pożyczek przez banki zmniejszyła się. Doszło do sytuacji, w której przedsiębiorstwa spotykały się z odmową udzielenia kredytu, co z kolei przekładało się na zmiany planów inwestycyjnych bądź, w ostateczności, na zaprzestanie działalności biznesowej⁶³.

W związku z kryzysem pojawiły się obawy o nasilenie się protekcjonizmu wśród uczestników międzynarodowych stosunków handlowych. Liberalizacja gospodarcza i pogłębiająca się otwartość na nowe rynki wymiany handlowej stała pod znakiem zapytania. Dodatkowo oczekiwano wyraźnego zmniejszenia bilansu handlowego na świecie, związanego z silnym spadkiem produkcji w sektorze przemysłowym⁶⁴.

Od przełomu XX i XXI w. zasadność, względnie efektywność przywództwa Stanów Zjednoczonych z powodu narastających komplikacji oraz pojawiających się zewnętrznych i wewnętrznych wyzwań nie została zagrożona, chociaż pojawiły się uwagi i zastrzeżenia ze strony ekonomistów i polityków, głoszące, że Amerykanom grozi utrata bezwzględnej dominacji. Biorąc jednak pod uwagę analizowane wskaźniki dotyczące handlu zagranicznego, wielkość eksportu i importu BIZ tego kraju, kwestie militarne, technologiczne, a także finansowe USA bezsprzecznie dominują we współczesnych stosunkach międzynarodowych na płaszczyźnie gospodarczej i geopolitycznej⁶⁵.

We współczesnym środowisku międzynarodowym pojawił się jednak konflikt celny między głównymi pretendencjami do zdobywania czołowych pozycji hegemonicznych na rynkach światowych. Dlatego Trump postanowił zastosować protekcjonizm celny wobec Chin, aby ochraniać amerykańskich producentów przed nieuczciwą konkurencją i poprawić bilans amerykańskiego handlu, którego deficyt w 2017 r. wzrósł do rekordowego niekorzystnego poziomu, sięgającego 566 mld dolarów.

Chociaż amerykański prezydent czasowo wyłączył z protekcjonizmu Meksyk, Kanadę, kraje UE, Australię, Brazylię, Argentynę i Koreę Południową, to z biegiem czasu cła importowane na stal i aluminium doprowadzą do podwyżki cen tych surowców w skali całego świata. Już 1 czerwca 2018 r. USA nałożyły cła na stal i aluminium z Unii Europejskiej, Kanady i Meksyku. W odwecie UE może nałożyć karne cła na dżinsy, motocykle

---

⁶³ T. Adamowicz, op.cit., s. 16.

⁶⁴ J. Narętkiewicz, *Globalny kryzys gospodarczy a sytuacja w polskim handlu zagranicznym w 2009 roku*, w: *Problemy handlu zagranicznego i gospodarki światowej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania”, no. 23/2011, s. 83.

⁶⁵ Zob. szerzej: T. Sporek, *Stany Zjednoczone dominującym mocarstwem we współczesnym świecie*, w: *Handel międzynarodowy w rozwoju społeczno-ekonomicznym*, red. St. Wydymus, M. Maciejewski, CeDeWu, Warszawa 2016, s. 263–278.

Harley Davidson i Burbon z USA w wysokości 10%. Ograniczy to swobodę przepływu dwóch najważniejszych elementów gospodarki współczesnego świata, którymi są towary i Bezpośrednie Inwestycje Zagraniczne .

Bibliografia

- Adamczyk M., *Współczesny kryzys finansowy – przyczyny i konsekwencje dla gospodarki światowej*, w: *Wyzwania gospodarki globalnej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego”, nr 31/2012, s. 25.
- Adamowicz T., *Przyczyny i skutki I fazy kryzysu finansowego lat 2007–2009 w wybranych krajach na świecie*, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, „Polityki Europejskie, Finanse i Marketing”, nr 9(58)/2013, s. 15.
- Allison G., *China vs America*, „Foreign Affairs”, no. 5, September/October 2017, s. 80–85.
- Amadeo K., *U.S. Trade Deficit: Causes, Effects, Trade Partners*, <https://www.thebalance.com/u-s-trade-deficit-causes-effects-trade-partners-3306276>.
- Baker P., *Trump Abandons Trans-Pacific Partnership*, Obama’s Signature Trade Deal, https://www.nytimes.com/2017/01/23/us/politics/tpp-trump-trade-nafta.html?_r=0.
- Bryl Ł., *Transatlantyckie Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP)*, Katedra Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, <http://ue.poznan.pl/pl/transatlantyckie-partnerstwo-w-dziedzinie-handlu-i,a26635.html>.
- Campbell K.M., Ratner E., *The China Reckoning*, „Foreign Affairs”, no. 2, March/April 2018, s. 60–66.
- Chandra S., *U.S. Trade Gap Widens in 2016 as Exports, Imports Both Shrink*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-02-07/sma;er-december-u-s-trade-deficit-caps-worst-year-in-four>.
- Dane Banku Światowego, <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?end=2015&locations=US&start=2000&view=chart>.
- Dzun A., *Globalizacja a współczesny handel międzynarodowy*, „Studia Ekonomiczne”, nr 139/2013, s. 89.
- Foreign Direct Investment in the United States, Report 2016*, Organization for International Investment, <http://ofii.org/sites/default/Foreign%20Direct%20Investment%20in%20the%20United%20States%202016%20Report.pdf>, s. 1.
- <http://atlas.media.mit.edu/en/profilr/country/usa/>.

- <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1613>.
- <http://www.tradingeconomics.com/united-sttes/forecast>.
- https://www.mfat.govt.nz/assets/_securedfiles/Trans-Pacific-Partnership/TPP12-summary-of-the-Agreement.pdf.
- <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/wspolpraca-miedzynarodowa/wspolpraca-gospodarcza/ttip/>.
- Jackson J.K., *U.S. Direct Investment Abroad: trends and Current Issues*, Congressional Research Service, 21.03.2017, s. 6.
- Kiwerska J., *Donald Trump i co dalej?*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego”, nr 277/2017, s. 4.
- Konopczak M., Sieradzki R., Wiernicki M., *Kryzys na światowych rynkach finansowych – wpływ na rynek finansowy w Polsce oraz implikacje dla sektora realnego*, „Bank i Kredyt”, nr 41(6)/2010, s. 51.
- Lewicki Z., *Dyrektwy prezydenckie Donalda Trumpa*, „Sprawy Międzynarodowe” 2017, nr 4, s. 40–44.
- Moritz S., Thomson A., *Verizon Communications wykupi od Vodafone udziały w Verizon Wireless*, <http://biznes.onet.pl/wiadomosci/teleinformatyka/verizon-communications-wykupi-od-vodafone-udzialu-w-verizon-wireless.f4g6m>.
- Narękwicz J., *Globalny kryzys gospodarczy a sytuacja w polskim handlu zagranicznym w 2009 roku*, w: *Problemy handlu zagranicznego i gospodarki światowej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania”, nr 23/2011, s. 83.
- Nosek A., Pietrzak A., *Efekt domina czyli międzynarodowa transmisja kryzysów – na przykładzie współczesnego kryzysu finansowego*, w: *Wybrane problemy gospodarki światowej pierwszej dekady nowego wieku*, red. W. Michalczyk, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 88.
- Organiściak-Krzykowska A., *Rola Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych w kształtowaniu sytuacji na regionalnym rynku pracy*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Oeconomica”, nr 268/12, s. 172.
- Pawlas I., *Rozwój międzynarodowych powiązań handlowych i kapitałowych Chin na początku XXI w.*, „Studia Ekonomiczne”, 187/2015, s. 253.
- Pera B., *Skutki globalnego kryzysu finansowego dla wymiany handlowej grupy G-20*, w: *Wyzwania gospodarki globalnej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego”, nr 31/2012, s. 121.
- Posen A.S., *The Post-American World Economy*, „Foreign Affairs”, no. 2, March/April 2018, s. 28–38.
- Półciennik S., *Zapowiedzi polityki gospodarczej Donalda Trumpa – konsekwencje dla Niemiec*, „Biuletyn PISM”, nr 90(1440), 15.12.2016, s. 1–2. „Rzeczpospolita”, 19–20.05.2018.

- Socha J., Orłowski W., Sekowski J., *Kryzys na rynkach finansowych. Wyzwania stojące przed spółkami*, PricewaterhouseCoopers, <https://www.pwc.pl/pl/publikacje/raport-kryzysowy.pdf>, s. 2.
- Sporek T., *Polsko-niemiecka wymiana handlowa w latach 2005–2015*, „Studia Europejskie”, nr 3/2016, s. 85–90.
- Sporek T., *Atrakcyjność inwestycyjna Polski z lat 1990–2016 – Trendy, struktura i perspektywy*, „Studia Europejskie”, nr 4/2017, s. 95–105.
- Sporek T., *Stany Zjednoczone dominującym mocarstwem we współczesnym świecie*, w: *Handel międzynarodowy w rozwoju społeczno-ekonomicznym*, red. St. Wydymus, M. Maciejewski, CeDeWu, Warszawa 2016, s. 263–278.
- Sporek T., *Uwagi na temat gospodarki niemieckiej w pierwszej dekadzie XXI wieku*, w: *Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze – Nowe wyzwania współczesnej gospodarki światowej*, red. T. Sporek, S. Talar, „Studia Ekonomiczne” nr 184/2014, s. 20–35.
- Szymanowski R., *Transatlantyckie Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) w kontekście europejskiego bezpieczeństwa ekonomicznego*, w: I. Andruszkiewicz, M. Skarżyński, *Jednostka wobec wyzwań zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2015, s. 88.
- Theil S., *Berlins Balancing Act*, „Foreign Affairs”, no. 5, September/October 2017, s. 9–15.
- Transatlantyckie Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP)*, Trans-Pacific Partnership Agreement: Likely Impact on the U.S. Economy and on Specific Industry Sectors, United States International Trade Commission, May 2016, Publication Number: 4607.
- U.S. Trade Overview 2016, International Trade Administration, April 2017, http://trade.gov/mas/ian/build/groups/public/@tg_ian/documents/webcontent/tg_ian_005537.pdf.
- Wąsiński M., *Europa pozostawiona w tyle: Partnerstwo Transpacyficzne i jego znaczenia dla UE*, „Biuletyn PISM”, nr 89(1326), 19.10.2015, s. 1.
- Wąsiński M., *Polityka zagraniczna w kampanii wyborczej Donalda Trumpa*, „Biuletyn PISM”, nr 38(1388).
- Weresa M.A., *Skutki inwestycji zagranicznych dla gospodarki kraju przyjmującego – doświadczenia Polski*, w: *Rola inwestycji zagranicznych w gospodarce*, „Zeszyty PBR-CASE” 2012, s. 8.
- Wielkopolska A., *Coraz więcej chińskiego kapitału w USA*, <https://www.obserwatoref finansowy.pl/forma/rotator/coraz-wiecej-chińskiego-kapitału-w-usa/>.
- Workman D., *United States Top 10 Exports*, <http://www.worldstopexports.com/united-states-top-10-exports/>.
- World Investment Report 2015*, Reforming International Investment Governance, New York and Geneva 2015, s. 30.
- World Investment Report 2017*, New York and Geneva 2017, s. 28.